

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 29ης Φεβρουαρίου 2024*

«Προδικαστική παραπομπή – Φάρμακα που προορίζονται για ανθρώπινη χρήση – Οδηγία 2001/83/EK – Άρθρο 85γ – Πεδίο εφαρμογής – Πώληση φαρμάκων στο κοινό εξ αποστάσεως – Φάρμακα για ανθρώπινη χρήση για τα οποία δεν απαιτείται ιατρική συνταγή – Πρόσωπα εγκεκριμένα ή εξουσιοδοτημένα να πωλούν φάρμακα στο κοινό εξ αποστάσεως – Ευχέρεια των κρατών μελών να επιβάλλουν όρους, δικαιολογούμενους από λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας, για τη λιανική διάθεση στην επικράτειά τους φαρμάκων τα οποία πωλούνται μέσω διαδικτύου – Υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών – Οδηγία 98/34/EK – Οδηγία (ΕΕ) 2015/1535 – Υπηρεσία διευκόλυνσης της επικοινωνίας μεταξύ φαρμακοποιών και πελατών με σκοπό τη διαδικτυακή πώληση φαρμάκων»

Στην υπόθεση C-606/21,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το cour d'appel de Paris (εφετείο Παρισιού, Γαλλία) με απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 2021, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 30 Σεπτεμβρίου 2021, στο πλαίσιο της δίκης

Doctipharma SAS

κατά

Union des Groupements de pharmaciens d'officine (UDGPO),

Pictime Coreyre,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Prechal, πρόεδρο τμήματος, F. Biltgen, N. Wahl (εισηγητή), J. Passer και M. L. Arastey Sahún, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Szpunar

γραμματέας: K. Hötzel, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 19ης Απριλίου 2023,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Doctipharma SAS, εκπροσωπούμενη από τους V. Eppendahl, L. Lesur, M. Rivasi και A. Robert, avocats, καθώς και από τον M. Meulenbelt, advocaat,
- η Union des Groupements de pharmaciens d'officine (UDGPO), εκπροσωπούμενη από τους S. Beaugendre και M. Boccon-Gibod, avocats,
- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους G. Bain, V. Depenne, A.-L. Desjonquères, M. Guiresse και N. Vincent,
- η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την T. Machoníčová και τους M. Smolek και J. Vláčil,
- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από την M. Russo, avvocato dello Stato,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους A. Sipos και F. Thiran,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 13ης Ιουλίου 2023,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία, αφενός, της οδηγίας 98/34/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Ιουνίου 1998, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών και των κανόνων σχετικά με τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών (ΕΕ 1998, L 204, σ. 37), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 98/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Ιουλίου 1998 (ΕΕ 1998, L 217, σ. 18) (στο εξής: οδηγία 98/34), και, αφετέρου, του άρθρου 85γ της οδηγίας 2001/83/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Νοεμβρίου 2001, περί κοινοτικού κώδικος για τα φάρμακα που προορίζονται για ανθρώπινη χρήση (ΕΕ 2001, L 311, σ. 67), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2011/62/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 8ης Ιουνίου 2011 (ΕΕ 2011, L 174, σ. 74) (στο εξής: οδηγία 2001/83).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Doctipharma SAS και της Union des Groupements de pharmaciens d'officine (UDGPO) (ένωσης συλλόγων φαρμακοποιών φαρμακείου, στο εξής: UDGPO) με αντικείμενο τη νομιμότητα της δραστηριότητας διαδικτυακής πώλησης φαρμάκων για τα οποία δεν απαιτείται ιατρική συνταγή μέσω πλατφόρμας την οποία έχει σχεδιάσει και διαχειρίζεται η Doctipharma.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 98/34

3 Το άρθρο 1 της οδηγίας 98/34 ορίζει τα εξής:

«Κατά την έννοια της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

[...]

2. “υπηρεσία”: οποιαδήποτε υπηρεσία της κοινωνίας των πληροφοριών, ήτοι κάθε υπηρεσία που συνήθως παρέχεται έναντι αμοιβής, με ηλεκτρονικά μέσα εξ αποστάσεως και κατόπιν προσωπικής επιλογής ενός αποδέκτη υπηρεσιών.

Για τους σκοπούς του παρόντος ορισμού, νοείται με τον όρο:

- “εξ αποστάσεως”: υπηρεσία που παρέχεται χωρίς τα συμβαλλόμενα μέρη να είναι ταυτόχρονα παρόντα,
- “με ηλεκτρονικά μέσα”: υπηρεσία που παρέχεται στην αφετηρία της και γίνεται αποδεκτή στον προορισμό της μέσω εξοπλισμών ηλεκτρονικής επεξεργασίας (συμπεριλαμβανομένης της ψηφιακής συμπίεσης) ή αποθήκευσης δεδομένων και η οποία παρέχεται, διαβιβάζεται και λαμβάνεται εξ ολοκλήρου μέσω τηλεφωνικής γραμμής, ραδιοφωνικής μετάδοσης, οπτικής ίνας ή με άλλα ηλεκτρομαγνητικά μέσα,
- “κατόπιν συγκεκριμένης παραγγελίας ενός αποδέκτη υπηρεσιών”: υπηρεσία που παρέχεται με μετάδοση δεδομένων κατόπιν συγκεκριμένης παραγγελίας.

[...]»

Η οδηγία 2001/83

4 Το άρθρο 85γ της οδηγίας 2001/83 ορίζει τα εξής:

«1. Με την επιφύλαξη της εθνικής νομοθεσίας που απαγορεύει την πώληση εξ αποστάσεως στο κοινό φαρμάκων που χορηγούνται με ιατρική συνταγή μέσω των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι τα φάρμακα διατίθενται προς πώληση εξ αποστάσεως στο κοινό μέσω των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, όπως ορίζεται στην οδηγία [98/34], υπό τους ακόλουθους όρους:

- α) το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που διαθέτει τα φάρμακα είναι εγκεκριμένος ή εξουσιοδοτημένος να προμηθεύει φάρμακα στο κοινό και εξ αποστάσεως, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία του κράτους μέλους στο οποίο το εν λόγω πρόσωπο είναι εγκατεστημένο,
- β) το πρόσωπο που εμφανίζεται στο στοιχείο α) έχει κοινοποιήσει στο κράτος μέλος στο οποίο το εν λόγω πρόσωπο είναι εγκατεστημένο τουλάχιστον τις ακόλουθες πληροφορίες:

- i) το όνομα ή την εταιρική επωνυμία και τη μόνιμη διεύθυνση του τόπου δραστηριότητας από τον οποίο παρέχονται τα εν λόγω φάρμακα,
- ii) την ημερομηνία έναρξης της δραστηριότητας προσφοράς φαρμάκων προς πώληση εξ αποστάσεως στο κοινό μέσω των υπηρεσιών της κοινωνίας των πληροφοριών,
- iii) τη διεύθυνση της ιστοσελίδας που χρησιμοποιείται για τον σκοπό αυτό και όλες τις σχετικές αναγκαίες πληροφορίες για τον εντοπισμό της εν λόγω ιστοσελίδας,
- iv) κατά περίπτωση, την κατάταξη σύμφωνα με τον τίτλο VI των φαρμάκων τα οποία διατίθενται προς πώληση εξ αποστάσεως στο κοινό μέσω των υπηρεσιών της κοινωνίας των πληροφοριών.

Όπου χρειάζεται, οι πληροφορίες αυτές επικαιροποιούνται,

- γ) τα φάρμακα συμμορφώνονται προς την εθνική νομοθεσία του κράτους μέλους προορισμού σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 1,
- δ) με την επιφύλαξη των απαιτήσεων για πληροφορίες που προβλέπονται στην οδηγία 2000/31/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 8ης Ιουνίου 2000, για ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά (οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο) [(ΕΕ 2000, L 178, σ. 1)], η ιστοσελίδα που προσφέρει τα φάρμακα περιέχει τουλάχιστον:
 - i) τα στοιχεία επικοινωνίας της αρμόδιας αρχής ή της αρχής που έχει καθορισθεί κατά το στοιχείο β),
 - ii) σύνδεσμο με την ιστοσελίδα του κράτους μέλους εγκατάστασης όπως αναφέρεται στην παράγραφο 4,
 - iii) τον κοινό λογότυπο της παραγράφου 3 που εμφανίζεται σαφώς σε κάθε σελίδα του ιστοτόπου που σχετίζεται με τη διάθεση φαρμάκων για πώληση εξ αποστάσεως στο κοινό. Ο κοινός λογότυπος περιέχει σύνδεσμο προς την καταχώριση του προσώπου στον κατάλογο που αναφέρεται στην παράγραφο 4 στοιχείο γ).

2. Τα κράτη μέλη μπορούν να επιβάλλουν όρους, που δικαιολογούνται για λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας, για τη λιανική διάθεση στην επικράτειά τους φαρμάκων προς πώληση στο κοινό εξ αποστάσεως μέσω των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας.

[...]

6. Με την επιφύλαξη της οδηγίας [2000/31] και των απαιτήσεων που περιλαμβάνονται στον παρόντα τίτλο, τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίσουν ότι άλλα πρόσωπα, εκτός από εκείνα που εμφανίζονται στην παράγραφο 1, τα οποία προσφέρουν φάρμακα προς πώληση εξ αποστάσεως στο κοινό μέσω των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας και ασκούν τη δραστηριότητά τους στην επικράτειά τους, υπόκεινται σε αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές κυρώσεις.»

Η οδηγία 2011/62

5 Οι αιτιολογικές σκέψεις 21 έως 24 της οδηγίας 2011/62 έχουν ως εξής:

«(21) Η παράνομη πώληση φαρμάκων στο κοινό μέσω του Διαδικτύου αποτελεί σημαντική απειλή για τη δημόσια υγεία, καθώς ψευδεπίγραφα φάρμακα μπορούν να περιέλθουν στο κοινό μέσω αυτού του διαύλου. Είναι αναγκαίο να αντιμετωπιστεί αυτή η απειλή. Προς τούτο, πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι δεν έχουν εναρμονισθεί σε επίπεδο

[Ευρωπαϊκής] Ένωσης οι ειδικοί όροι για τη λιανική διάθεση φαρμάκων στο κοινό και, ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη μπορούν να επιβάλλουν όρους για τη διάθεση φαρμάκων στο κοινό εντός των ορίων της συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ).

- (22) Κατά την εξέταση της συμβατότητας των όρων για τη λιανική διάθεση φαρμάκων με το ενωσιακό δίκαιο, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (το “Δικαστήριο”) αναγνώρισε τον όλως ιδιάζοντα χαρακτήρα των φαρμάκων, δεδομένου ότι οι θεραπευτικές ιδιότητές τους τα διαφοροποιούν ουσιωδώς από τα λοιπά προϊόντα. Το Δικαστήριο έκρινε επίσης ότι, μεταξύ των αγαθών ή συμφερόντων που προστατεύει η ΣΛΕΕ, η υγεία και η ζωή των ανθρώπων κατέχουν την πρώτη θέση, εναπόκειται δε στα κράτη μέλη να καθορίζουν το επίπεδο προστασίας της δημόσιας υγείας που προτίθενται να παρέχουν και τον τρόπο επίτευξης του επιπέδου αυτού. Αφού το επίπεδο αυτό ενδέχεται να ποικίλλει από το ένα κράτος μέλος στο άλλο, πρέπει να γίνει δεκτό ότι τα κράτη μέλη διαθέτουν συναφώς περιθώρια εκτίμησης [(απόφαση της 19ης Μαΐου 2009, Apothekerkammer des Saarlandes κ.λπ., C-171/07 και C-172/07, EU:C:2009:316, σκέψεις 19 και 31)] όσον αφορά τους όρους για τη διάθεση στην επικράτειά τους των φαρμάκων στο κοινό.
- (23) Ειδικότερα, ενόψει των κινδύνων για τη δημόσια υγεία και δεδομένης της εξουσίας που εκχωρείται στα κράτη μέλη να καθορίζουν το επίπεδο προστασίας της δημόσιας υγείας, η νομολογία του Δικαστηρίου αναγνώρισε ότι τα κράτη μέλη μπορούν, καταρχήν, να αναθέτουν αποκλειστικά στους φαρμακοποιούς τη λιανική πώληση φαρμάκων [(απόφαση της 19ης Μαΐου 2009, Apothekerkammer des Saarlandes κ.λπ., C-171/07 και C-172/07, EU:C:2009:316, σκέψεις 34 και 35)].
- (24) Ως εκ τούτου και με γνώμονα τη νομολογία του Δικαστηρίου, τα κράτη μέλη θα πρέπει να μπορούν να επιβάλλουν όρους που δικαιολογούνται από την προστασία της δημόσιας υγείας για τη λιανική διάθεση φαρμάκων τα οποία διατίθενται προς πώληση εξ αποστάσεως μέσω των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας. Οι όροι αυτοί δεν θα πρέπει να περιορίζουν αδικαιολόγητα τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.»

Η οδηγία (ΕΕ) 2015/1535

- 6 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας (ΕΕ) 2015/1535 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Σεπτεμβρίου 2015, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προδιαγραφών και των κανόνων σχετικά με τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών (ΕΕ 2015, L 241, σ. 1), ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

[...]

- β) “υπηρεσία”: οποιαδήποτε υπηρεσία της κοινωνίας των πληροφοριών, ήτοι κάθε υπηρεσία που συνήθως παρέχεται έναντι αμοιβής, με ηλεκτρονικά μέσα εξ αποστάσεως και κατόπιν συγκεκριμένης παραγγελίας ενός αποδέκτη υπηρεσιών.

Για τους σκοπούς του παρόντος ορισμού, νοείται με τον όρο:

- ι) “εξ αποστάσεως”: υπηρεσία που παρέχεται χωρίς τα συμβαλλόμενα μέρη να είναι ταυτόχρονα παρόντα,

- ii) “με ηλεκτρονικά μέσα”: υπηρεσία που παρέχεται στην αφετηρία της και γίνεται αποδεκτή στον προορισμό της μέσω εξοπλισμών ηλεκτρονικής επεξεργασίας (συμπεριλαμβανομένης της ψηφιακής συμπίεσης) ή αποθήκευσης δεδομένων και η οποία παρέχεται, διαβιβάζεται και λαμβάνεται εξ ολοκλήρου μέσω τηλεφωνικής γραμμής, ραδιοφωνικής μετάδοσης, οπτικής ίνας ή με άλλα ηλεκτρομαγνητικά μέσα,
- iii) “κατόπιν συγκεκριμένης παραγγελίας ενός αποδέκτη υπηρεσιών”: υπηρεσία που παρέχεται με μετάδοση δεδομένων κατόπιν συγκεκριμένης παραγγελίας.

Στο παράρτημα I περιέχεται ενδεικτικός κατάλογος των υπηρεσιών που δεν καλύπτονται από αυτό τον ορισμό·

[...]».

- 7 Το άρθρο 10 της οδηγίας αυτής προβλέπει τα εξής:

«Η οδηγία 98/34/ΕΚ, όπως τροποποιήθηκε με τις πράξεις που παρατίθενται στο παράρτημα III μέρος Α της παρούσας οδηγίας, καταργείται, με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων των κρατών μελών όσον αφορά στις προθεσμίες ενσωμάτωσης στο εσωτερικό δίκαιο των οδηγιών που εμφανίζονται στο παράρτημα III μέρος Β της καταργούμενης οδηγίας και στο παράρτημα III μέρος Β της παρούσας οδηγίας.

Οι αναφορές στην καταργούμενη οδηγία νοούνται ως αναφορές στην παρούσα οδηγία και διαβάζονται σύμφωνα με τον πίνακα αντιστοιχίας του παραρτήματος IV.»

- 8 Κατά το άρθρο της 11, η οδηγία 2015/1535 άρχισε να ισχύει στις 7 Οκτωβρίου 2015, ήτοι την εικοστή ημέρα από τη δημοσίευσή της στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*.

Το γαλλικό δίκαιο

- 9 Κατά το άρθρο L. 5125-25, δεύτερο εδάφιο, του code de la santé publique (κώδικα δημόσιας υγείας), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης (στο εξής: κώδικας δημόσιας υγείας):

«Απαγορεύεται στους φαρμακοποιούς να λαμβάνουν παραγγελίες φαρμάκων και άλλων προϊόντων ή αντικειμένων που μνημονεύονται στο άρθρο L. 4211-1 με τη συνήθη διαμεσολάβηση μεσιτών, καθώς και να διακινούν και να διανέμουν κατ' οίκον τα προαναφερθέντα φάρμακα, προϊόντα ή αντικείμενα των οποίων η παραγγελία έχει περιέλθει σε αυτούς με τον συγκεκριμένο τρόπο.»

- 10 Το άρθρο L. 5125-26 του κώδικα ορίζει τα ακόλουθα:

«Απαγορεύεται η πώληση στο κοινό όλων των φαρμάκων, προϊόντων και αντικειμένων που μνημονεύονται στο άρθρο L. 4211-1 μέσω επιχειρήσεων προμηθειών, ενώσεων αγορών ή νομικών προσώπων που ανήκουν ή διοικούνται από πρόσωπα τα οποία δεν είναι κάτοχοι ενός εκ των διπλωμάτων, πιστοποιητικών ή άλλων τίτλων που μνημονεύονται στο άρθρο L. 4221-1.»

- 11 Το άρθρο L. 5125-33 του κώδικα προβλέπει τα εξής:

«Ως ηλεκτρονικό εμπόριο φαρμάκων νοείται η οικονομική δραστηριότητα με την οποία ο φαρμακοποιός προσφέρει ή εξασφαλίζει με ηλεκτρονικά μέσα εξ αποστάσεως τη λιανική πώληση και τη διάθεση στο κοινό φαρμάκων που προορίζονται για ανθρώπινη χρήση και, για τον σκοπό αυτό, παρέχει πληροφορίες σχετικά με την υγεία στο διαδίκτυο.

Η δραστηριότητα του ηλεκτρονικού εμπορίου ασκείται από τον ιστότοπο φαρμακείου.

Τη δημιουργία και την εκμετάλλευση ενός τέτοιου ιστοτόπου αναλαμβάνουν αποκλειστικά οι ακόλουθοι φαρμακοποιοί:

1° Φαρμακοποιοί με άδεια λειτουργίας φαρμακείου·

2° Φαρμακοποιοί ο οποίος διαχειρίζεται φαρμακείο αλληλασφάλισης ή αρωγής μεταλλωρύχων, αποκλειστικά για τα μέλη τους.

Ο έχων άδεια λειτουργίας φαρμακείου ή ο διαχειριστής φαρμακείου αλληλασφάλισης ή αρωγής μεταλλωρύχων είναι υπεύθυνος για το περιεχόμενο του ιστοτόπου που διατηρεί και για τις συνθήκες υπό τις οποίες ασκείται η δραστηριότητα του ηλεκτρονικού εμπορίου φαρμάκων.

Οι βοηθοί φαρμακείου που έχουν εξουσιοδοτηθεί από έναν από τους φαρμακοποιοί που αναφέρονται στο έκτο εδάφιο μπορούν να συμμετέχουν στην εκμετάλλευση του ιστοτόπου του φαρμακείου.

Οι φαρμακοποιοί που αντικαθιστούν έχοντες άδεια λειτουργίας φαρμακείου ή οι διαχειριστές φαρμακείου μετά τον θάνατο του έχοντος άδεια μπορούν να εκμεταλλεύονται τον ιστότοπο του φαρμακείου που είχε προηγουμένως δημιουργηθεί από τον έχοντα την άδεια λειτουργίας του φαρμακείου.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 12 Η Doctipharma σχεδίασε τον φιλοξενούμενο από την Pictime Coreyre ιστότοπο www.doctipharma.fr, στον οποίο οι χρήστες του διαδικτύου μπορούσαν να αγοράζουν, από τους ιστοτόπους των φαρμακείων, φαρμακευτικά προϊόντα και φάρμακα για τα οποία δεν απαιτείται ιατρική συνταγή.
- 13 Εκτιμώντας ότι η Doctipharma, λόγω της υπηρεσίας που παρείχε μέσω του ιστοτόπου της, συμμετείχε στο ηλεκτρονικό εμπόριο φαρμάκων, ενώ δεν είχε την ιδιότητα του φαρμακοποιού, η UDGPO, ένωση συλλόγων φαρμακείων, ενήγαγε την Doctipharma και την Pictime Coreyre ενώπιον του tribunal de commerce de Nanterre (εμποροδικείου Nanterre, Γαλλία), ζητώντας να διαπιστωθεί ο παράνομος χαρακτήρας του ιστοτόπου αυτού και να διαταχθεί, επ' απειλή χρηματικής ποινής, η παύση των δραστηριοτήτων της.
- 14 Με απόφαση της 31ης Μαΐου 2016, το tribunal de commerce de Nanterre (εμποροδικείο Nanterre) δέχθηκε τα αιτήματα της UDGPO. Έκρινε ότι ο ιστότοπος www.doctipharma.fr ήταν παράνομος λόγω της πώλησης φαρμάκων και υποχρέωσε, κατ' ουσίαν, την Doctipharma να παύσει το ηλεκτρονικό εμπόριο φαρμάκων στον εν λόγω ιστότοπο.
- 15 Η Doctipharma άσκησε έφεση ενώπιον του cour d'appel de Versailles (εφετείου Βερσαλλιών, Γαλλία), το οποίο εξαφάνισε την πρωτόδικη απόφαση με απόφαση της 12ης Δεκεμβρίου 2017, με το σκεπτικό, μεταξύ άλλων, ότι ο ιστότοπος www.doctipharma.fr ήταν τεχνική πλατφόρμα η οποία δεν εμπορευόταν άμεσα φάρμακα.
- 16 Με απόφαση της 19ης Ιουνίου 2019, το Cour de cassation (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Γαλλία) αναίρεσε την απόφαση αυτή λόγω παράβασης του άρθρου L. 5125-25, δεύτερο εδάφιο, και του άρθρου L. 5125-26 του κώδικα δημόσιας υγείας και ανέπεμψε την υπόθεση στο cour

d'appel de Paris (εφετείο Παρισιού, Γαλλία), το οποίο είναι το αιτούν δικαστήριο στην υπό κρίση υπόθεση. Κατά το Cour de cassation (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο), από τη δραστηριότητα της Doctipharma, η οποία συνίσταται ιδίως στη διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ των φαρμακοποιών φαρμακείου και των εν δυνάμει ασθενών με σκοπό την πώληση φαρμάκων, προκύπτει ότι η εταιρία αυτή λειτουργούσε ως μεσάζων και, ως εκ τούτου, συμμετείχε στο ηλεκτρονικό εμπόριο πώλησης φαρμάκων χωρίς να έχει την ιδιότητα του φαρμακοποιού, κατά παράβαση των προαναφερθεισών διατάξεων.

- 17 Η Doctipharma υποστηρίζει ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου ότι η δραστηριότητά της περιορίζεται στην τεχνική συντήρηση μιας αμοιβαίου χαρακτήρα λύσης η οποία απευθύνεται στους φαρμακοποιούς φαρμακείου, ώστε να είναι σε θέση να διαμορφώνουν και να εκμεταλλεύονται τον ιστότοπό τους. Προς τον σκοπό αυτόν, αφενός, επικαλείται, μεταξύ άλλων, το άρθρο 85γ της οδηγίας 2001/83. Αφετέρου, υποστηρίζει ότι η λύση που απορρέει από την απόφαση της 20ής Δεκεμβρίου 2017, Asociación Profesional Elite Taxi (C-434/15, EU:C:2017:981), η οποία αφορούσε τη δραστηριότητα μη επαγγελματιών οδηγών της Uber, δεν μπορεί να εφαρμοστεί στη διαφορά της κύριας δίκης.
- 18 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, σε αντίθεση με τους μη επαγγελματίες οδηγούς της Uber, οι φαρμακοποιοί φαρμακείου είναι επαγγελματίες στον τομέα της πώλησης φαρμάκων, απλή προέκταση της οποίας είναι η εξ αποστάσεως πώληση με ηλεκτρονικά μέσα, και ότι δεν προκύπτει ότι η Doctipharma παρεμβαίνει στον καθορισμό της τιμής των φαρμάκων που πωλούνται με τα μέσα αυτά, ως εκ τούτου διατηρεί δε αμφιβολίες ως προς το κατά πόσον η ερμηνεία του Δικαστηρίου στην απόφαση της 20ής Δεκεμβρίου 2017, Asociación Profesional Elite Taxi (C-434/15, EU:C:2017:981), μπορεί να εφαρμοστεί στην υπό κρίση υπόθεση.
- 19 Τέλος, το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει ότι τα γαλλικά δικαστήρια που επιλήφθηκαν της διαφοράς της κύριας δίκης υιοθέτησαν αντικρουόμενες προσεγγίσεις όσον αφορά τα χαρακτηριστικά της υπηρεσίας που προσφέρει η Doctipharma και την ερμηνεία του άρθρου 85γ της οδηγίας 2001/83.
- 20 Υπό τις συνθήκες αυτές, το cour d'appel de Paris (εφετείο Παρισιού) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
 - «1) Πρέπει η δραστηριότητα της Doctipharma που ασκείται στον ιστότοπό της, www.doctipharma.fr, και μέσω αυτού, να χαρακτηριστεί ως “υπηρεσία της κοινωνίας των πληροφοριών”, κατά την έννοια της οδηγίας [98/34];
 - 2) Στην περίπτωση αυτή, εμπίπτει η δραστηριότητα της Doctipharma που ασκείται στον ιστότοπό της, www.doctipharma.fr, και μέσω αυτού, στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 85γ της οδηγίας [2001/83];
 - 3) Πρέπει το άρθρο 85γ της οδηγίας [2001/83] να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι συνιστά περιορισμό που δικαιολογείται για λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας η απορρέουσα από ερμηνεία των άρθρων L.5125-25 και L.5125-26 του [κώδικα δημόσιας υγείας] απαγόρευση της δραστηριότητας της Doctipharma που ασκείται στον ιστότοπό της, www.doctipharma.fr, και μέσω αυτού;
 - 4) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως, πρέπει το άρθρο 85γ της οδηγίας [2001/83] να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι επιτρέπει τη δραστηριότητα της Doctipharma που ασκείται στον ιστότοπό της, www.doctipharma.fr, και μέσω αυτού;

- 5) Στην περίπτωση αυτή, πρέπει να θεωρηθεί ότι η απαγόρευση της δραστηριότητας της Doctipharma, η οποία απορρέει από την εκ μέρους του Cour de cassation [Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου] ερμηνεία των άρθρων L.5125-25 και L.5125-26 του [κώδικα δημόσιας υγείας], δικαιολογείται για λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας κατά την έννοια του άρθρου 85γ της οδηγίας [2001/83];
- 6) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως, πρέπει το άρθρο 85γ της οδηγίας [2001/83] να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι επιτρέπει τη δραστηριότητα της “υπηρεσίας της κοινωνίας της πληροφορίας” που παρέχει η Doctipharma;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

- 21 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν η δραστηριότητα που ασκεί η Doctipharma στον ιστότοπό της www.doctipharma.fr, και μέσω αυτού, πρέπει να χαρακτηριστεί ως «υπηρεσία της κοινωνίας των πληροφοριών» κατά την έννοια της οδηγίας 98/34.
- 22 Αφενός, υπογραμμίζεται ότι, όπως προκύπτει από τα άρθρα 10 και 11 της οδηγίας 2015/1535, η οδηγία 98/34 καταργήθηκε από τις 7 Οκτωβρίου 2015. Η Doctipharma επισημαίνει, με τις παρατηρήσεις της, ότι οι επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης υπηρεσίες παρασχέθηκαν έως το 2016, προκύπτει δε από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως ότι, με απόφαση της 31ης Μαΐου 2016, η Doctipharma υποχρεώθηκε να παύσει το ηλεκτρονικό εμπόριο φαρμάκων στον ιστότοπό της. Επομένως, οι διατάξεις της οδηγίας 2015/1535 μπορούν επίσης να εφαρμοστούν *ratione temporis* στα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης.
- 23 Πρέπει, πάντως, να επισημανθεί ότι το άρθρο 1, σημείο 2, της οδηγίας 98/34 και το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2015/1535, τα οποία ορίζουν την έννοια της «υπηρεσίας της κοινωνίας των πληροφοριών», έχουν σχεδόν πανομοιότυπη διατύπωση.
- 24 Αφετέρου, από τη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο προκύπτει ότι η προσφερόμενη από την Doctipharma υπηρεσία παρέχεται σε ιστότοπο και συνίσταται στη διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ φαρμακοποιών φαρμακείου και πελατών για την πώληση, από τους ιστότοπους των φαρμακείων που έχουν εγγραφεί στην υπηρεσία αυτή, φαρμάκων για τα οποία δεν απαιτείται ιατρική συνταγή.
- 25 Κατά συνέπεια, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 1, σημείο 2, της οδηγίας 98/34 και το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2015/1535 έχουν την έννοια ότι υπηρεσία παρεχόμενη σε ιστότοπο, η οποία συνίσταται στη διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ φαρμακοποιών και πελατών για την πώληση, από τους ιστότοπους των φαρμακείων που έχουν εγγραφεί στην υπηρεσία αυτή, φαρμάκων για τα οποία δεν απαιτείται ιατρική συνταγή εμπίπτει στην έννοια «υπηρεσία της κοινωνίας των πληροφοριών» κατά τις διατάξεις αυτές.
- 26 Συναφώς, το άρθρο 1, σημείο 2, της οδηγίας 98/34 και το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2015/1535 ορίζουν την έννοια της «υπηρεσίας της κοινωνίας των πληροφοριών» ως «κάθε υπηρεσία που συνήθως παρέχεται έναντι αμοιβής, με ηλεκτρονικά μέσα εξ αποστάσεως και κατόπιν προσωπικής επιλογής[/συγκεκριμένης παραγγελίας] ενός αποδέκτη υπηρεσιών».

27. Εν προκειμένω, όσον αφορά την πρώτη προϋπόθεση που θέτουν οι διατάξεις αυτές, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, η αμοιβή για υπηρεσία που παρέχεται από πάροχο υπηρεσιών στο πλαίσιο οικονομικής δραστηριότητας δεν καταβάλλεται κατ' ανάγκην από αυτούς που τυγχάνουν της εν λόγω υπηρεσίας (πρβλ. αποφάσεις της 15ης Σεπτεμβρίου 2016, *Mc Fadden*, C-484/14, EU:C:2016:689, σκέψη 41, και της 4ης Μαΐου 2017, *Vanderborght*, C-339/15, EU:C:2017:335, σκέψη 36).
28. Επομένως, για τον χαρακτηρισμό υπηρεσίας όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης ως εμπίπτουσας στην έννοια της «υπηρεσίας της κοινωνίας των πληροφοριών» κατά το άρθρο 1, σημείο 2, της οδηγίας 98/34 και το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2015/1535, δεν ασκεί επιρροή το ότι η υπηρεσία αυτή παρέχεται δωρεάν στο πρόσωπο που αγοράζει το φάρμακο για το οποίο δεν απαιτείται ιατρική συνταγή, καθόσον, βάσει αυτής της υπηρεσίας, συνάπτεται σύμβαση παροχής υπηρεσιών μεταξύ του παρόχου της υπηρεσίας και κάθε φαρμακοποιού που τη χρησιμοποιεί, στο πλαίσιο της οποίας πραγματοποιείται πληρωμή.
29. Ομοίως, δεν ασκεί συναφώς επιρροή το ότι η Doctipharma, όπως επισήμανε η ίδια, λάμβανε κατ' αποκοπήν αμοιβή, δυνάμει των γενικών όρων πώλησης, από τους εγγεγραμμένους στην πλατφόρμα της φαρμακοποιούς ούτε το ότι, όπως επισήμανε η Γαλλική Κυβέρνηση, η Doctipharma εισέπραττε, για την υπηρεσία που παρείχε, μηνιαία συνδρομή από τους φαρμακοποιούς πελάτες και ποσοστό επί των πωλήσεων το οποίο παρακρατούσε υπέρ αυτής η πλατφόρμα.
30. Εκ των ανωτέρω απορρέει ότι, υπό την επιφύλαξη των εξακριβώσεων στις οποίες οφείλει να προβεί το αιτούν δικαστήριο, η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης υπηρεσία πρέπει, εν πάση περιπτώσει, να θεωρηθεί ότι παρεχόταν έναντι αμοιβής.
31. Όσον αφορά τη δεύτερη και την τρίτη προϋπόθεση που προβλέπονται στο άρθρο 1, σημείο 2, της οδηγίας 98/34 και στο άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2015/1535, η παρεχόμενη από την Doctipharma υπηρεσία μπορεί, λαμβανομένων υπόψη των χαρακτηριστικών της, να θεωρηθεί ως παρεχόμενη εξ αποστάσεως και με ηλεκτρονικά μέσα κατά την έννοια των εν λόγω διατάξεων, δεδομένου ότι η διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ του πελάτη και του φαρμακοποιού πραγματοποιείται μέσω ιστοτόπου, χωρίς ταυτόχρονη παρουσία, αφενός, του παρόχου της υπηρεσίας και, αφετέρου, του πελάτη ή του φαρμακοποιού, όπερ εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει.
32. Όσον αφορά την τέταρτη προϋπόθεση που προβλέπεται στο άρθρο 1, σημείο 2, της οδηγίας 98/34 και στο άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2015/1535, από τη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο και, ιδίως, από την περιγραφή της παρεχόμενης από την Doctipharma υπηρεσίας προκύπτει ότι η υπηρεσία αυτή παρέχεται, αφενός, κατόπιν συγκεκριμένης παραγγελίας των φαρμακοποιών, οι οποίοι πρέπει να εγγραφούν στον ιστοτόπο της Doctipharma προκειμένου να μπορούν να κάνουν χρήση της εν λόγω υπηρεσίας, και, αφετέρου, κατόπιν συγκεκριμένης παραγγελίας των πελατών, οι οποίοι πρέπει να δημιουργήσουν λογαριασμό πελάτη προκειμένου να έχουν πρόσβαση στους ιστοτόπους των φαρμακοποιών της επιλογής τους για να αγοράσουν, κατόπιν παραγγελίας, φάρμακα για τα οποία δεν απαιτείται ιατρική συνταγή.
33. Επομένως, υπηρεσία όπως η παρεχόμενη από την Doctipharma πρέπει, υπό την επιφύλαξη των εξακριβώσεων στις οποίες πρέπει να προβεί το αιτούν δικαστήριο, να χαρακτηριστεί ως «υπηρεσία της κοινωνίας των πληροφοριών» κατά την έννοια του άρθρου 1, σημείο 2, της οδηγίας 98/34 και του άρθρου 1, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2015/1535.

- 34 Το συμπέρασμα αυτό δεν αναιρείται από τη νομολογία του Δικαστηρίου που απορρέει από τις αποφάσεις της 20ής Δεκεμβρίου 2017, *Asociación Profesional Elite Taxi* (C-434/15, EU:C:2017:981), της 19ης Δεκεμβρίου 2019, *Airbnb Ireland* (C-390/18, EU:C:2019:1112), και της 3ης Δεκεμβρίου 2020, *Star Taxi App* (C-62/19, EU:C:2020:980).
- 35 Πράγματι, από τη νομολογία αυτή προκύπτει ότι υπηρεσία η οποία αποσκοπεί στη διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ πελατών και παρόχων άλλης, διαφορετικής φύσης, υπηρεσίας και η οποία πληροί όλες τις προϋποθέσεις του άρθρου 1, σημείο 2, της οδηγίας 98/34 και του άρθρου 1, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2015/1535 πρέπει να χαρακτηρίζεται ως «υπηρεσία της κοινωνίας των πληροφοριών» όταν είναι αυτοτελής έναντι της υπηρεσίας διαφορετικής φύσης που παρέχουν οι ως άνω πάροχοι. Εντούτοις, τούτο δεν ισχύει όταν προκύπτει ότι η εν λόγω υπηρεσία διευκόλυνσης της επικοινωνίας αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα μιας συνολικής υπηρεσίας της οποίας το κύριο στοιχείο υπάγεται σε άλλο νομικό χαρακτηρισμό, διαφορετικό από εκείνον της «υπηρεσίας της κοινωνίας των πληροφοριών» (απόφαση της 3ης Δεκεμβρίου 2020, *Star Taxi App*, C-62/19, EU:C:2020:980, σκέψη 49 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 36 Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 28 και 29 των προτάσεών του, η υπηρεσία διευκόλυνσης της επικοινωνίας μεταξύ φαρμακοποιών και πελατών για την πώληση, από τους ιστοτόπους των φαρμακείων που έχουν εγγραφεί στην υπηρεσία αυτή, φαρμάκων για τα οποία δεν απαιτείται ιατρική συνταγή δεν μπορεί να αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα μιας συνολικής υπηρεσίας της οποίας το κύριο στοιχείο δεν ανταποκρίνεται στον χαρακτηρισμό της «υπηρεσίας της κοινωνίας των πληροφοριών».
- 37 Κατά συνέπεια, ελλείψει αυτοτελούς νομικού καθεστώτος εφαρμοζόμενου σε μια τέτοια υπηρεσία, δεν πρέπει να ληφθούν υπόψη η ερμηνεία και τα κριτήρια που απορρέουν από τις αποφάσεις που μνημονεύονται στη σκέψη 34 της παρούσας απόφασης προκειμένου να δοθεί απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα.
- 38 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 1, σημείο 2, της οδηγίας 98/34 και το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2015/1535 έχουν την έννοια ότι υπηρεσία παρεχόμενη μέσω ιστοτόπου, η οποία συνίσταται στη διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ φαρμακοποιών και πελατών για την πώληση, από τους ιστοτόπους των φαρμακείων που έχουν εγγραφεί στην υπηρεσία αυτή, φαρμάκων για τα οποία δεν απαιτείται ιατρική συνταγή, εμπίπτει στην έννοια της «υπηρεσίας της κοινωνίας των πληροφοριών» κατά τις διατάξεις αυτές.

Επί του δευτέρου, του τρίτου, του τετάρτου, του πέμπτου και του έκτου προδικαστικού ερωτήματος

- 39 Με το δεύτερο, το τρίτο, το τέταρτο, το πέμπτο και το έκτο προδικαστικό ερώτημα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 85γ της οδηγίας 2001/83 έχει την έννοια ότι τα κράτη μέλη μπορούν, βάσει της διάταξης αυτής, να απαγορεύουν την παροχή, μέσω ιστοτόπου, υπηρεσίας συνιστάμενης στη διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ φαρμακοποιών και πελατών με σκοπό την πώληση, από τους ιστοτόπους των φαρμακείων που έχουν εγγραφεί στην υπηρεσία αυτή, φαρμάκων για τα οποία δεν απαιτείται ιατρική συνταγή.

- 40 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 1, σημείο 20, της οδηγίας 2011/62 προσέθεσε στην οδηγία 2001/83 τον τίτλο VIIα, ο οποίος επιγράφεται «Πώληση εξ αποστάσεως στο κοινό». Ο τίτλος αυτός περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, το άρθρο 85γ της εν λόγω οδηγίας σχετικά με την εξ αποστάσεως πώληση φαρμάκων στο κοινό.
- 41 Από την ως άνω διάταξη προκύπτει, πρώτον, ότι τα κράτη μέλη πρέπει να επιτρέπουν την εξ αποστάσεως πώληση στο κοινό, μέσω των υπηρεσιών της κοινωνίας των πληροφοριών, όπως αυτές ορίζονται στην οδηγία 98/34, φαρμάκων για τα οποία δεν απαιτείται ιατρική συνταγή. Πράγματι, η δύναμη της νομοθεσίας κράτους μέλους απαγόρευση της προσφοράς προς πώληση εξ αποστάσεως στο κοινό επιτρέπεται μόνον όσον αφορά τα φάρμακα για τα οποία απαιτείται ιατρική συνταγή.
- 42 Δεύτερον, το εν λόγω άρθρο 85γ τάσσει, στην παράγραφο 1, τους σχετικούς με τα πρόσωπα, τα φάρμακα και τους ιστοτόπους όρους στους οποίους υπόκειται η εξ αποστάσεως πώληση φαρμάκων στο κοινό μέσω των υπηρεσιών της κοινωνίας των πληροφοριών, για την τήρηση των οποίων πρέπει να μεριμνούν τα κράτη μέλη.
- 43 Ειδικότερα, όσον αφορά τα πρόσωπα που είναι εγκεκριμένα ή εξουσιοδοτημένα να προβαίνουν σε τέτοια πώληση, το στοιχείο α' της εν λόγω παραγράφου 1 διευκρινίζει ότι το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που διαθέτει τέτοια φάρμακα πρέπει να είναι εγκεκριμένο ή εξουσιοδοτημένο να προμηθεύει τα φάρμακα εξ αποστάσεως, «σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία του κράτους μέλους στο οποίο το εν λόγω πρόσωπο είναι εγκατεστημένο».
- 44 Η κατά τα ανωτέρω αρμοδιότητα των κρατών μελών συμπληρώνεται από την παράγραφο 6 του ίδιου άρθρου 85γ, η οποία ορίζει ότι τα κράτη μέλη είναι επίσης αρμόδια να επιβάλλουν κυρώσεις σε άλλα πρόσωπα, εκτός από εκείνα που μνημονεύονται στην παράγραφο 1 του άρθρου αυτού, τα οποία προσφέρουν φάρμακα προς πώληση εξ αποστάσεως στο κοινό μέσω των υπηρεσιών της κοινωνίας των πληροφοριών, όπως ορίζονται στην οδηγία 98/34.
- 45 Κατά συνέπεια, τα κράτη μέλη είναι τα μόνα αρμόδια να καθορίζουν τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα τα οποία είναι εγκεκριμένα ή εξουσιοδοτημένα να διαθέτουν φάρμακα στο κοινό εξ αποστάσεως.
- 46 Όσον αφορά τους όρους στους οποίους μπορεί να υπόκειται η εξ αποστάσεως πώληση στο κοινό μέσω των υπηρεσιών της κοινωνίας των πληροφοριών, επισημαίνεται ότι, δύναμη του άρθρου 85γ, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/83, τα κράτη μέλη μπορούν να επιβάλλουν όρους για τη λιανική διάθεση στην επικράτειά τους φαρμάκων προς πώληση στο κοινό εξ αποστάσεως μέσω των υπηρεσιών της κοινωνίας των πληροφοριών.
- 47 Ωστόσο, όπως προκύπτει από το γράμμα της διάταξης αυτής, τα κράτη μέλη μπορούν να επιβάλλουν τέτοιους όρους για τη λιανική πώληση μόνον εφόσον αυτοί «δικαιολογούνται για λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας».
- 48 Προκειμένου να διαπιστωθεί αν υπηρεσία όπως η παρεχόμενη από την Doctipharma μπορεί να απαγορευθεί δύναμη εθνικής νομοθεσίας που έχει θεσπιστεί βάσει του άρθρου 85γ, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/83, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει, λαμβανομένων υπόψη των χαρακτηριστικών της υπηρεσίας διευκόλυνσης της επικοινωνίας μεταξύ φαρμακοποιών και πελατών για τη διαδικτυακή πώληση φαρμάκων για τα οποία δεν απαιτείται ιατρική συνταγή, αν ο πάροχος της εν λόγω υπηρεσίας πρέπει να θεωρηθεί

ότι περιορίζεται, παρέχοντας ιδιαίτερη και διαφορετική από την πώληση υπηρεσία, στη διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ των πωλητών και των πελατών ή αν πρέπει να θεωρηθεί ότι προβαίνει ο ίδιος στην πώληση.

- 49 Στο πλαίσιο αυτό, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να καθορίσει, βάσει εκτίμησης στηριζόμενης σε αμιγώς πραγματικά στοιχεία, όχι τη φύση της παρεχόμενης από την Doctipharma υπηρεσίας, η οποία, όπως επισήμανε το Δικαστήριο απαντώντας στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, είναι εν πάση περιπτώσει υπηρεσία της κοινωνίας των πληροφοριών, αλλά το ποιος προβαίνει στην πώληση των φαρμάκων για τα οποία δεν απαιτείται ιατρική συνταγή, ήτοι αν πρόκειται για τη Doctipharma ή για τους φαρμακοποιούς που χρησιμοποιούν την παρεχόμενη από την εταιρία αυτή υπηρεσία.
- 50 Αν, κατόπιν της αναλύσεως αυτής, διαπιστωθεί, λαμβανομένων υπόψη των ιδιοτήτων της παρεχόμενης από την Doctipharma υπηρεσίας, ότι η εταιρία αυτή πρέπει να θεωρηθεί ως πάροχος των υπηρεσιών πώλησης, τότε το άρθρο 85γ, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/83 δεν αντιτίθεται στην απαγόρευση, από το κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου είναι εγκατεστημένη, της παροχής της εν λόγω υπηρεσίας.
- 51 Πράγματι, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 43 έως 45 της παρούσας απόφασης, τα κράτη μέλη είναι τα μόνα αρμόδια να καθορίζουν τα πρόσωπα που είναι εγκεκριμένα ή εξουσιοδοτημένα να πωλούν εξ αποστάσεως στο κοινό, μέσω των υπηρεσιών της κοινωνίας των πληροφοριών, φάρμακα για τα οποία δεν απαιτείται ιατρική συνταγή. Οι γαλλικές αρχές μπορούν συνεπώς να προβλέπουν ότι μόνον τα πρόσωπα που έχουν την ιδιότητα του φαρμακοποιού επιτρέπεται να προβαίνουν στην εξ αποστάσεως πώληση τέτοιων φαρμάκων στο κοινό μέσω των υπηρεσιών αυτών.
- 52 Αντιθέτως, αν το αιτούν δικαστήριο διαπιστώσει ότι η υπηρεσία αυτή συνίσταται αποκλειστικώς στη διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ των πωλητών και των πελατών, με αποτέλεσμα η Doctipharma να παρέχει ιδιαίτερη και διαφορετική από την πώληση υπηρεσία, τότε η υπηρεσία αυτή δεν θα μπορεί να απαγορευθεί βάσει του άρθρου 85γ, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2001/83 για τον λόγο ότι η Doctipharma συμμετείχε στο ηλεκτρονικό εμπόριο πώλησης φαρμάκων χωρίς να έχει την ιδιότητα του φαρμακοποιού.
- 53 Επιπλέον, σε μια τέτοια περίπτωση, η παρεχόμενη από την Doctipharma υπηρεσία δεν θα εμπίπτει στην έννοια των «όρων για τη λιανική διάθεση» των φαρμάκων που προσφέρονται προς πώληση εξ αποστάσεως στο κοινό, κατά το άρθρο 85γ, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/83, ούτε θα μπορεί να απαγορευθεί βάσει της διάταξης αυτής.
- 54 Πράγματι, όπως προκύπτει από την απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, υπηρεσία παρεχόμενη μέσω ιστοτόπου, η οποία συνίσταται στη διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ φαρμακοποιών και πελατών για την πώληση, από τους ιστοτόπους των φαρμακείων που έχουν εγγραφεί στην υπηρεσία αυτή, φαρμάκων για τα οποία δεν απαιτείται ιατρική συνταγή, πρέπει να χαρακτηριστεί ως «υπηρεσία της κοινωνίας των πληροφοριών» κατά την έννοια του άρθρου 1, σημείο 2, της οδηγίας 98/34 και του άρθρου 1, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2015/1535.

- 55 Το άρθρο 85γ, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/83 προβλέπει ρητώς ότι, με την επιφύλαξη της εθνικής νομοθεσίας που απαγορεύει την πώληση εξ αποστάσεως στο κοινό φαρμάκων που χορηγούνται με ιατρική συνταγή, τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι τα φάρμακα διατίθενται προς πώληση εξ αποστάσεως στο κοινό μέσω των υπηρεσιών της κοινωνίας των πληροφοριών, όπως ορίζονται στην οδηγία 98/34.
- 56 Επομένως, θα ήταν ασυνεπές να θεωρηθεί ότι τα κράτη μέλη μπορούν να απαγορεύουν την παροχή τέτοιας υπηρεσίας βάσει του άρθρου 85γ, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/83.
- 57 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο δεύτερο, το τρίτο, το τέταρτο, το πέμπτο και το έκτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 85γ της οδηγίας 2001/83 έχει την έννοια ότι τα κράτη μέλη μπορούν, βάσει της διάταξης αυτής, να απαγορεύουν την παροχή, μέσω ιστοτόπου, υπηρεσίας συνιστάμενης στη διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ φαρμακοποιών και πελατών με σκοπό την πώληση, από τους ιστοτόπους των φαρμακείων που έχουν εγγραφεί στην υπηρεσία αυτή, φαρμάκων για τα οποία δεν απαιτείται ιατρική συνταγή, αν αποδεικνύεται, λαμβανομένων υπόψη των χαρακτηριστικών της εν λόγω υπηρεσίας, ότι ο πάροχος της υπηρεσίας προβαίνει ο ίδιος στην πώληση τέτοιων φαρμάκων χωρίς να είναι εγκεκριμένος ή εξουσιοδοτημένος προς τούτο από τη νομοθεσία του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου είναι εγκατεστημένος.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 58 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπόμπου που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 1, σημείο 2, της οδηγίας 98/34/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Ιουνίου 1998, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών και των κανόνων σχετικά με τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 98/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Ιουλίου 1998, και το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας (ΕΕ) 2015/1535 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Σεπτεμβρίου 2015, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προδιαγραφών και των κανόνων σχετικά με τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών,

έχουν την έννοια ότι:

υπηρεσία παρεχόμενη μέσω ιστοτόπου, η οποία συνίσταται στη διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ φαρμακοποιών και πελατών για την πώληση, από τους ιστοτόπους των φαρμακείων που έχουν εγγραφεί στην υπηρεσία αυτή, φαρμάκων για τα οποία δεν απαιτείται ιατρική συνταγή, εμπίπτει στην έννοια της «υπηρεσίας της κοινωνίας των πληροφοριών» κατά τις διατάξεις αυτές.

2) Το άρθρο 85γ της οδηγίας 2001/83/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Νοεμβρίου 2001, περί κοινοτικού κώδικος για τα φάρμακα που προορίζονται για ανθρώπινη χρήση, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2011/62/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 8ης Ιουνίου 2011,

έχει την έννοια ότι:

τα κράτη μέλη μπορούν, βάσει της διάταξης αυτής, να απαγορεύουν την παροχή, μέσω ιστοτόπου, υπηρεσίας συνιστάμενης στη διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ φαρμακοποιών και πελατών με σκοπό την πώληση, από τους ιστοτόπους των φαρμακείων που έχουν εγγραφεί στην υπηρεσία αυτή, φαρμάκων για τα οποία δεν απαιτείται ιατρική συνταγή, αν αποδεικνύεται, λαμβανομένων υπόψη των χαρακτηριστικών της εν λόγω υπηρεσίας, ότι ο πάροχος της υπηρεσίας προβαίνει ο ίδιος στην πώληση τέτοιων φαρμάκων χωρίς να είναι εγκεκριμένος ή εξουσιοδοτημένος προς τούτο από τη νομοθεσία του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου είναι εγκατεστημένος.

(υπογραφές)